

Results. Due to the results of the study, it can be concluded that the implementation of the text-centric approach in the Ukrainian language lessons in high school allows to optimize the generalization and systematization of students' knowledge of the Ukrainian language, the formation of speech skills, and systematic work with texts of different genre characteristics, in particular professionally oriented, will enable to transfer knowledge to students about the chosen profession.

Keywords: *teaching of Ukrainian language in high school, text-centered approach into professionally oriented texts, exercises, assignments.*

ТАМІЛІА ГРУБА

Університет сворегіональної економіки

ім. Альфиде де Гаспері в Юзефові

Польща, Варшава

grubatamila@i.ua

Реалізація текстоцентричного підходу на уроках української мови в старших класах

АНОТАЦІЯ

У статті проаналізовано педагогічну й методичну літературу з обраної проблеми, охарактеризовано засоби реалізації текстоцентричного підходу до навчання української мови в старших класах. Автор узагальнює сутнісні характеристики поняття „текстоцентричний підхід”, розкриває шляхи використання тексту на уроках української мови в старших класах, обирає вправи і завдання, виконання яких забезпечить ефективність підготовки учнів до подальшого навчання у сучасних вишах. За результатами проведеного дослідження зроблено висновок, що реалізація текстоцентричного підходу на уроках української мови в старших класах дасть змогу оптимізувати узагальнення й систематизацію знань учнів з української мови, сформувані в них мовленнєві вміння й навички, а системна робота з текстами різної жанрово-стильової належності, зокрема й професійно орієнтованими, уможливить передачу учням знань про обрану професію.

Мета дослідження – вивчення педагогічної та методичної літератури з обраної проблеми, з’ясування сутнісних характеристик текстоцентричного підходу, визначення змісту й особливостей використання текстів, зокрема професійно орієнтованих, на уроках української мови в старших класах.

Методи. Вивчення, аналіз і синтез педагогічної і методичної літератури використано для визначення сутнісних характеристик поняття „текстоцентричний підхід” і розкриття шляхів використання тексту на уроках української мови в старших класах, теоретичне осмислення й узагальнення досвіду роботи вчителів української мови, аналіз підручників з української мови дали змогу сформулювати методичні рекомендації до організації роботи з текстом.

Висновки. За результатами проведеного дослідження можна зробити висновок, що реалізація текстоцентричного підходу на уроках української мови в старших класах дасть змогу оптимізувати узагальнення й систематизацію знань учнів з української мови, формування в них мовленнєвих умінь і навичок, а системна робота з текстами різної жанрово-стильової належності, зокрема професійно орієнтованими, уможливить передачу учням знань про обрану професію.

Ключові слова: *навчання української мови в старших класах, текстоцентричний підхід, текст, професійно орієнтований текст, вправи і завдання.*

Вступ

Зміни в системі сучасної української освіти зумовили й зміну її завдання, що полягає у формуванні різнобічно розвиненої, ініціативної, конкурентоспроможної, соціально мобільної особистості, яка володіє культурою спілкування в різних видах мовленнєвої діяльності, вільно користується засобами самовираження рідною мовою, вміє аналізувати й продукувати тексти різних стилів, типів і жанрів мовлення залежно від комунікативної ситуації; особистості, яка в майбутньому зможе реалізувати себе як професіонал в умовах динамічного розвитку інформаційного суспільства. З огляду на це актуальності набуває розвиток в учнів здатності до креативно-когнітивної діяльності, підтримання в них високої мотивації до навчальних дій, формування вмінь моделювати тексти різної жанрово-стильової належності.

На реалізацію цієї мети й зорієнтоване профільне навчання української мови. У Концепції навчання української мови в системі профільної освіти правомірно зазначено про необхідність „створення умов для формування комунікативної компетентності випускника профільної школи, що передбачає вміння вільно, комунікативно доречно користуватися українською мовою в різних життєвих ситуаціях, насамперед у подальшому професійному спілкуванні, акумулювати в собі національні мовні традиції, комунікативну етику, поважати й шанувати мову свого народу” (Пентилюк, Горошкіна, Нікітіна, 2006, с. 76–84). Реалізації сформульованої мети сприятиме використання різноманітних засобів навчання, зокрема текстів, різних за жанрово-стильовою належністю, що й зумовлює активізацію уваги лінгводидактів до визначення сутнісних характеристик і особливостей реалізації в навчально-виховному процесі текстоцентричного підходу.

Про багатовекторність проблеми свідчить аналіз численних наукових студій українських мовознавців і лінгводидактів. І це не дивно, оскільки „життя сучасного інформаційного суспільства та кожного його члена неможливо уявити без створення й сприйняття різноманітних текстів і дискурсів, обміну ними. Сучасне інформаційне суспільство – це „Всесвіт Гуттенберга”, текстовий Всесвіт” (Бацевич, Кочан, 2016, с. 59).

Проблема використання текстів на уроках української мови в старших класах, на перший погляд, досліджена ґрунтовно й усебічно. У докторських дисертаціях С. Карамана („Зміст і технології навчання української мови в гімназії” (Караман, 2000)) і О. Горошкіної („Методика навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах III-го ступеня природничо-математичного профілю” (Горошкіна, 2005)) розкрито лінгводидактичні засади навчання української мови в профільній ланці. Н. Перхайло в кандидатській дисертації „Формування текстотворчої компетентності старшокласників у процесі профільного навчання української мови” розглядає проблему формування текстотворчої компетентності старшокласників, аналізує основні категорії лінгвістики тексту, з’ясовує поняття „текстове спілкування”, „текстотворча компетентність”, „текстироздуми”, розкриває теоретичні основи формування текстотворчої

компетентності старшокласників за допомогою інноваційних методів, прийомів і форм навчання мови та ін. (Перхайло, 2013). О. Андрієць у дисертації „Методика опрацювання науково-навчальних текстів у старших класах з поглибленим вивченням української мови” (Андрієць, 2007) обґрунтовує розроблену й експериментально перевірену методику опрацювання науково-навчальних текстів у старших класах з поглибленим вивченням української мови, суть якої полягає в поглибленому засвоєнні старшокласниками стилістики та лінгвістики тексту, систематичному залученні їх до активних форм мовленнєвої діяльності через виконання репродуктивних, репродуктивно-креативних і креативних вправ і завдань на основі науково-навчальних текстів. Крім того, студіювання наукових публікацій українських дослідників (З. Бакум (Бакум, 2006), О. Божко (Божко, 2013), Н. Голуб (Голуб, 2013), О. Горошкіна (Горошкіна, 2010), Т. Гульчук (Гульчук, 2015), І. Дроздова (Дроздова, 2010), Л. Златів (Златів, 2015), О. Любашенко (Любашенко, 2013), О. Кулик (Кулик, 2013), О. Кучерук (Кучерук, 2014) та ін.) переконує в розмаїтості досліджуваних аспектів, пов’язаних із дефініціями „текстоцентризм”, „текстоцентричний підхід”, „текстотвірна компетентність”.

Слід зауважити, що попри значну, на перший погляд, кількість досліджень, присвячених проблемі реалізації текстоцентричного підходу в навчанні української мови в старших класах, донині лишаються всебічно не розкритими такі актуальні для сучасної лінгводидактики проблеми: формування текстотвірної компетентності учнів в умовах глобального інформаційного простору; обґрунтування шляхів застосування професійно орієнтованого тексту як ефективного засобу навчання української мови в старших класах; виокремлення принципів умотивованого вибору текстів залежно від обраного учнями профілю навчання та ін. Усе сказане ще раз підкреслює актуальність проблеми реалізації текстоцентричного підходу на уроках української мови в старших класах. Це зумовлює вибір теми нашої розвідки.

Методи. Вивчення, аналіз і синтез педагогічної і методичної літератури використано для визначення сутнісних характеристик поняття „текстоцентричний підхід” і розкриття шляхів використання тексту

на уроках української мови в старших класах, теоретичне осмислення й узагальнення досвіду роботи вчителів української мови, аналіз підручників з української мови дали змогу сформулювати методичні рекомендації до організації роботи з текстом.

Мета дослідження. Метою статті є вивчення педагогічної та методичної літератури з обраної проблеми, з'ясування сутнісних характеристик текстоцентричного підходу, визначення змісту й особливостей використання текстів, зокрема професійно орієнтованих, на уроках української мови в старших класах.

Вивчення наукових студій

Вивчення наукових студій українських лінгводидактів спонукає до висновку, що вони дають різні трактування дефініції „текстоцентричний підхід”. Узагальнимо сутнісні характеристики поняття, сформульовані науковцями:

- текстоцентричний підхід до навчання мови передбачає добір текстів-взірців, що мають типологічні характеристики певних жанрів мовлення, і подає мову як систему підсистем, що функціонує в різних сферах комунікації (Дроздова, 2010, с. 264);
- текстоцентричний підхід, або вивчення мови на текстовій основі, – це визнання тексту не тільки одиницею мовної комунікації, а й основною дидактичною одиницею на уроках української мови; безперечні переваги текстоцентричного підходу в тому, що мовні одиниці подаються не абстраговано, ізольовано, а в їх природному мовному оточенні, безпосередньому функціонуванні в мовленні (Кулик, 2013, с. 40–41);
- текстоцентричний підхід реалізується шляхом систематичного використання на уроках української мови (й аспектних, й уроках формування комунікативних умінь) висловлювань різних жанрово-стильових різновидів, типологічних структур і форм (усних і писемних, монологічних і діалогічних (полілогічних)) (Божко, 2013, с. 98);

- ▶ текстоцентричний підхід є поліфункційним і передбачає засвоєння мовних знань і формування мовленнєвих умінь і навичок на основі текстів; усвідомлення структури тексту й функцій мовних одиниць у ньому; формування вмінь і навичок сприймати, аналізувати, відтворювати, створювати, редагувати власні висловлювання; у кінцевому ж результаті – сприяє формуванню й розвитку комунікативної компетентності студента (Златів, 2015, с. 178).

Нам видається сформульоване О. Кулик визначення найбільш повним, оскільки воно корелюється з вимогами чинних програм з української мови. Тому будемо послуговуватися ним у науковій студії.

Сьогодні текстоцентричний підхід реалізується в таких напрямках:

1. Текст є засобом пізнання мови як поліфункційного явища.
2. Текст є найважливішим засобом залучення до української культури.
3. Навчання української мови здійснюється на основі тексту як одиниці мови, завдяки якій відбувається пізнання мовних явищ, формується система лінгвістичних понять.
4. Текст виступає як мовленнєвий витвір, результат використання системи мови, засвоюються закономірності функціонування мови в мовленні.
5. Текст виступає як основний засіб оволодіння усними й писемними формами українського мовлення, оволодіння мовленнєвою діяльністю у всіх її видах (читання, аудіювання, говоріння, письма).
6. Текст є засобом створення ситуацій, на основі яких здійснюється реальне спілкування” (Бакум, 2006, с. 92-94; Кулик, 2013, с. 41).

Узагальнення виділених сутнісних характеристик текстоцентричного підходу зумовлює такий висновок: науковці одностайні в тому, що текстоцентричний підхід реалізується завдяки використанню текстів різної жанрово-стильової належності.

Методичні підходи до тексту пов’язані з пошуком ефективних шляхів розвитку мовлення учнів, зокрема формуванням умінь не лише сприймати тексти, а й продукувати їх залежно від ситуації спілкування, бо „у тексті виховується чуття слова, здатність сприймати його семантичний

обшир, встановлювати асоціації між словами, без яких не буває тексту” (Бондарчук, 2001, с. 10). Погоджуємося з Т. Донченко, що текст, який становить єдність лексичних, морфологічних і синтаксичних компонентів, дає змогу побудувати завдання для з’ясування особливостей використання мовних одиниць у мовленні для передачі авторського задуму, оцінок, ставлення, розуміння, а перехід від спостережень над авторським текстом до побудови власних висловлювань допомагає учням не тільки зрозуміти роль тієї чи іншої мовної одиниці в мовленні, але й усвідомити їх життєвий зміст, пізнати красу мови. Завдання мають привернути увагу учнів до краси художнього слова, його звучності, мелодійності, стимулювати учнів до побудови власного тексту. Ці образи змушують думати, збуджують почуття (Донченко, 1995, с. 60).

Методичні рекомендації до організації роботи з текстом

Складаючи завдання та організовуючи роботу з текстом, вчителів необхідно з’ясувати, які супровідні цілі можуть бути розв’язані, тому важливо пам’ятати, що засвоєння учнем мови тісно пов’язане для нього з осягненням певних сторін дійсності, а також пам’ятати, що повноцінно осмислити лексему, граматичну форму чи конструкцію учень може лише в тому випадку, коли його одночасно навчають розуміти відношення, які існують між фактами і явищами реальної дійсності і відображені в мові. Встановлення логічних зв’язків між змістом тексту і використаними лексемами, граматичними формами і конструкціями сприяє формуванню учнів уваги до мови, прагнення зануритися в тонкощі семантичних відтінків і значень виховує мовне чуття, а також відповідальне ставлення до вибору мовних засобів і користування рідною мовою (Донченко, 1995, с. 63–64).

Важливою вважаємо правильну організацію роботи з текстом. Науковці виділяють такі основні етапи роботи з текстом: спостереження й осмислення текстових ознак; з’ясування теми і головної думки висловлювання, визначення особливостей структури, мовних засобів, які сприяють реалізації комунікативної мети (порівняльна характеристика син-

таксичних конструкцій та інтонації); часткова зміна тексту, зіставлення наявних мовних засобів і синонімічних до них із висновком про доцільність чи недоцільність авторського вибору (спостереження над особливостями індивідуального стилю на рівні лексичних, фразеологічних засобів), пропуск окремих компонентів для з'ясування їх змістової та стилістичної ваги (аналіз стилістичних відтінків синонімів, антонімів, їх вмотивований відбір у тексті, відбір слів до словника діалектної лексики, обґрунтування лексичного вибору заголовку). Завершальним етапом роботи може стати створення власного тексту – відтворення змісту окремих фрагментів, введення додаткової мікротемі, підпорядкованої основній темі, використання інших аргументів, створення тексту подібного призначення.

Професійно орієнтований текст як засіб навчання української мови

Важливим засобом навчання української мови в старших класах вважаємо професійно орієнтований текст „як середовище функціонування мовних одиниць, що дає змогу залучити старшокласників до мовленнєвої діяльності, мотивує засвоєння лінгвістичної теорії, підвищує пізнавальний і виховний потенціал уроку” (Горошкіна, 2010, с. 78). Основна мета такого тексту полягає в ознайомленні учнів з обраним фахом.

Нам видається, що під час роботи з професійно орієнтованим текстом найбільш ефективними будуть такі вправи: аналітичні, пов'язані з аналізом текстового матеріалу; комунікативні, що передбачають залучення учнів до активної комунікативної діяльності, спрямовані на формування інтелектуально-креативних здібностей учнів: мовного чуття, дару слова, мислення, мовлення, уяви, уваги, спостережливості тощо; асоціативні, що спонукають учнів до виявлення емоційно-почуттєвого ставлення до тексту й навчального матеріалу, що досліджується на його тлі; дослідницькі, що передбачають залучення учнів до творчості через пошук, шляхом створення й розв'язання проблемних ситуацій (Пентилюк, Нікітіна, Горошкіна, 2004, с. 5–7). Така система вправ і завдань дозволить учням не тільки повторити засвоєні відомості про текст, послідовно уточнити і поглибити

знання про його структуру, стильові ознаки, усвідомити комунікативний принцип добору мовних засобів, а й сприятиме розвитку естетичного мовного смаку, якісному збагаченню мовної культури старшокласників.

Висновки

Отже, за результатами проведеного дослідження можна зробити висновки, що реалізація текстоцентричного підходу на уроках української мови в старших класах дасть змогу оптимізувати узагальнення й систематизацію знань учнів з української мови, формування в них мовленнєвих умінь і навичок, а системна робота з текстами різної жанрово-стильової належності, зокрема професійно орієнтованими, уможливить передачу учням знань про обрану професію. Наші подальші наукові пошуки будуть спрямовані на визначення ролі соціокультурних чинників у формуванні мовної особистості учнів.

Бібліографія

- Андрієць, О. (2007). *Методика опрацювання науково-навчальних текстів у старших класах з поглибленим вивченням української мови*: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02. Херсон.
- Бакум, З. (2006). *Текстоцентризм у сучасній системі принципів навчання української мови*. Педагогічні науки : зб. наук. праць (47), сс. 91–94.
- Базевич, Ф., Кочан, І. (2016). *Лінгвістика тексту*: підручник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка.
- Божко, О. (2013). *Сучасні підходи до формування текстотвірних умінь учнів під час вивчення синтаксису складного речення*. Збірник наукових праць. Педагогічні науки (64), сс. 94–100.
- Бондарчук, Л. (2001). *Методику підказує текст*. Тернопіль.
- Глазова, О. (2013). *Текстоцентричний підхід у вивченні української мови*. Методичні діалоги (7-8), сс. 22–27.
- Голуб, Н. (2013). *Особливості текстотворчої діяльності учнів 5–7 класів в умовах компетентнісного навчання української мови*. Науковий часопис

- НПУ імені М. П. Драгоманова (20), сс. 72–76.
- Горошкіна, О. (2010). *Лінгводидактичні засади створення підручників з української мови для профільної школи*. Вісник Львів. ун-ту. Серія філол. (50), сс. 73–79.
- Горошкіна, О.М. (2005). *Методика навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах III-го ступеня природничо-математичного профілю: дис... д-ра пед. наук: 13.00.02*. Херсон.
- Гульчук, Т. (2015). *Текстотворча компетентність як наукове поняття*. Науковий вісник Донбасу 4 (32). Стаття надійшла (02.12.2015) [http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2015/N4\(32\)/3.PDF](http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2015/N4(32)/3.PDF).
- Донченко, Т. (1995). *Організація навчальної діяльності учнів на уроках рідної мови*. Київ: Фондація ім. О. Ольжича.
- Дроздова, І. (2010). *Наукові основи формування українського професійного мовлення студентів ВНЗ нефілологічних спеціальностей*. Х. : ХНАМГ.
- Златів, Л. (2015). *Дискурсивно-текстоцентричний підхід до навчання української мови за професійним спрямуванням студентів-математиків*. Наукові записки Національного університету „Острозька академія” (57), сс. 177–184.
- Караман, С.О. (2000). *Зміст і технологія навчання української мови в гімназії* : автореф. дис... д- ра пед. наук: 13.00.02. Київ.
- Кулик, О. (2013). *Пріоритетність текстоцентричного підходу до навчання української мови в загальноосвітній школі*. Теоретична і дидактична філологія (15), сс. 38–48.
- Кучерук, О. (2014). *Соціокультурний розвиток учнів як лінгвометодична проблема*. Українська мова і література в школі (2), сс. 2–7.
- Любашенко, О. (2013). *Текстоцентричний підхід у побудові лінгводидактичних стратегій навчання в університеті*. Наукові записки Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова (112), сс. 107–113.
- Овсієнко, Л. (2015). *Реалізація ідеї текстоцентризму в навчанні лінгвістики тексту студентів-філологів*. Рідна школа (11/12), сс. 40–43.
- Пентилюк, М., Нікітіна, А., Горошкіна, О. (2004). *Концепція когнітивної методики навчання української мови*. Дивослово (8), сс. 5–7.
- Пентилюк, М., Нікітіна, А., Горошкіна, О. (2006). *Концепція навчання української мови в системі профільної освіти*. Українська мова й література в середніх

школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах (9–10), сс. 76–84.

Перхайло, Н. (2013). *Формування текстотворчої компетентності старшокласників у процесі профільного навчання української мови* : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ.

Руденко, Ю. (2015). *Текстоцентричний підхід до увиразнення мовлення майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів: теорія і методика навчання*. Освітологічний дискурс (4), сс. 181–194.

References

- Andriyets' O. (2007). *Metodyka opratsyuvannya naukovo-navchal'nykh tekstiv u starshykh klasakh z pohlyblenym vyvchennyam ukrayins'koyi movy*. (PhD Thesis). Kherson. (In Ukrainian).
- Bakum Z. (2006). Tekstotsentryzm u suchasniy systemi pryntsyipiv navchannya ukrayins'koyi movy. *Pedahohichni nauky: zbirnyk naukovykh prats'*. Vol. 47, pp. 91–94. (In Ukrainian).
- Batsevych F., Kochan I. (2016). *Linhvistyka tekstu*. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv. (In Ukrainian).
- Bondarchuk L. (2001). *Metodyku pidkazuye tekst*. Ternopil. (In Ukrainian).
- Bozhko O. (2013). Suchasni pidkhody do formuvannya tekstotvirnykh umin' uchniv pid chas vyvchennya syntaksysu skladnoho rechennya. *Zbirnyk naukovykh prats'*. *Pedahohichni nauky*. Vol. 64, pp. 94–100. (In Ukrainian).
- Donchenko T. (1995). *Orhanizatsiya navchal'noyi diyal'nosti uchniv na urokakh ridnoyi movy*. Kyiv: Fundatsiya im. O. Ol'zhycha. (In Ukrainian).
- Drozdova I. (2010). *Naukovi osnovy formuvannya ukrayins'koho profesiynoho movlennya studentiv VNZ nefilolohichnykh spetsial'nostey*. Kharkiv: Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv. (In Ukrainian).
- Hlazova O. (2013). Tekstotsentrychnyy pidkhid u vyvchenni ukrayins'koyi movy. *Metodychni dialohy*, vol. 7-8, pp. 22–27. (In Ukrainian).
- Holub N. (2013). Osoblyvosti tekstotvorchoyi diyal'nosti uchniv 5-7 klasiv v umovakh kompetentnisnogo navchannya ukrayins'koyi movy. *Naukovyy chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova*, vol. 20, pp. 72–76. (In Ukrainian).
- Horoshkina O. (2010). Linhvodydaktychni zasady stvorennya pidruchnykiv

- z ukrayins'koyi movy dlya profil'noyi shkoly. *Visnyk Lvivskogo universytetu. Seriya filol.*, vol. 50, pp. 73–79. (In Ukrainian).
- Horoshkina O.M. (2005). *Metodyka navchannia ukrainskoi movy v zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh III-ho stupenia pryrodnycho-matematychnoho profilii*. (PhD Thesis). Kherson. (In Ukrainian).
- Hul'chuk T. (2015). Tekstovorcha kompetentnist' yak naukove ponyattya. *Naukovyy visnyk Donbasu*, vol. 4(32). Retrieved (02.12.2015) from: [http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2015/N4\(32\)/3.PDF](http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2015/N4(32)/3.PDF). (In Ukrainian).
- Karaman S.O. (2000). *Zmist i tekhnolohiia navchannia ukrainskoi movy v himnazii*. (PhD Thesis). Kyiv. (In Ukrainian).
- Kucheruk O. (2014). Sotsiokul'turnyy rozvytok uchniv yak linhvometodychna problema. *Ukrayins'ka mova i literatura v shkoli*, vol. 2, pp. 2–7. (In Ukrainian).
- Kulyk O. (2013). Priorytetnist' tekstotsentrychnoho pidkhodu do navchannia ukrayins'koyi movy v zahal'noosvitniy shkoli. *Teoretychna i dydaktychna filolohiya*, vol. 15, pp. 38–48. (In Ukrainian).
- Lyubashenko O. (2013). Tekstotsentrychnyy pidkhid u pobudovi linhvodydaktychnykh stratehiynavchanniyavuniversyteti. *NaukovizapyskyNatsional'nohopedahohichnoho universytetu im. M.P. Drahomanova*, vol. 112, pp. 107–113. (In Ukrainian).
- Ovsiyenko L. (2015). Realizatsiya ideyi tekstotsentryzmu v navchanni linhvistyky tekstu studentiv-filolohiv. *Ridna shkola*, vol. 11/12, pp. 40–43. (In Ukrainian).
- Pentyluk M., Nikitina A., Horoshkina O. (2004). Kontsepsiya kohnityvnoyi metodyky navchannia ukrayins'koyi movy. *Dyvoslovo*, vol. 8, pp. 5–7. (In Ukrainian).
- Pentyluk M., Nikitina A., Horoshkina O. (2006). Kontsepsiya navchannia ukrayins'koyi movy v systemi profil'noyi osvity. *Ukrayins'ka mova y literatura v serednikh shkolakh, himnazyakh, litseyakh ta kolehiumakh*, vol. 9–10, pp. 76–84. (In Ukrainian).
- Perkhaylo N. (2013). *Formuvannya tekstotvorchoyi kompetentnosti starshoklasnykiv u protsesi profil'noho navchannia ukrayins'koyi movy*. (PhD Thesis). Kyiv. (In Ukrainian).
- Rudenko Yu. (2015). Tekstotsentrychnyy pidkhid do uvyraznennya movlennya maybutnikh vykhovateliv doshkil'nykh navchal'nykh zakladiv: teoriya i metodyka navchannia. *Osvitolohichnyy dyskurs*, vol. 4, pp. 181–194. (In Ukrainian).
- Zlatic L. (2015). Dyskursyvno-tekstotsentrychnyy pidkhid do navchannia

ukrayins'koyi movy za profesiynym sryamuvannyam studentiv-matematykiv.
Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu "Ostroz'ka akademiya", vol. 57,
pp. 177–184. (In Ukrainian).

Received: 01.06.2017

Accepted: 15.08.2017

NATALIA MEDYNSKA
Alcide De Gasperi University
of Euroregional Economy in Józefów
Poland, Warsaw
medynsky.natalia@gmail.com

Medynska N. (2017). Realizatsiya katehoriynykh znachen' osoby v odnoskladnykh diyeslivnykh rechennyakh u suchasniy ukrayins'kiy movi [Realization of categorical meanings of a personality in monosyllabic verbal sentences in the modern Ukrainian language]. *Intercultural Communication*, ISSN 2451-0998, vol. 2(3), pp. 57–72. (In Ukrainian).

Realization of categorical meanings of a personality in monosyllabic verbal sentences in the modern Ukrainian language

---

ABSTRACT

This article deals with categorical meanings of the personality in monosyllabic verbal sentences in the modern Ukrainian language which are cleared up in the aspect of realization of their functions, taking into account the various grammatical and semantic modifications of syntactic structures. According to the results of the study, it was concluded that the category of the personality of the verb interacts with the category of method, the personality and the categories of substantiality - subject and object, aspectuality, temporality. Illustrative material of scientific reference provides the most diverse knowledge about the life, ways of life, customs, worldviews, psychologies, ways of thinking, spiritual and moral values of representatives of the Ukrainian people, stimulates the acceptance and conception of other cultures.

Purpose. The aim of the study – is to find out realization of categorical meanings of a personality in monosyllabic verbal sentences in the modern Ukrainian language.

Methods of research. The following methods are used in scientific research: linguistic description of speech facts; structural analysis, represented by the methods of structural-semantic, transformational analysis.

Results. The category of the personality of the verb interacts with the category of method at the level of lexical and grammatical semantics, with the category of personality and under the categories of substantiality – the subject and object, aspectuality (type and kinds of action), temporality (internal and, mainly, external time) and with syntagmatic semantics of categories of predictability and modality.